

A munkaerőpiactól távol maradó* 15–61 éves népesség jellemzői

A tartalomból

- 1 Bevezető
- 1 Helyzetkép
- 2 Fő inaktivitási kategóriák
- 2 Az egyéb inaktívák társadalmi-gazdasági jellemzői
- 5 Összefoglalás

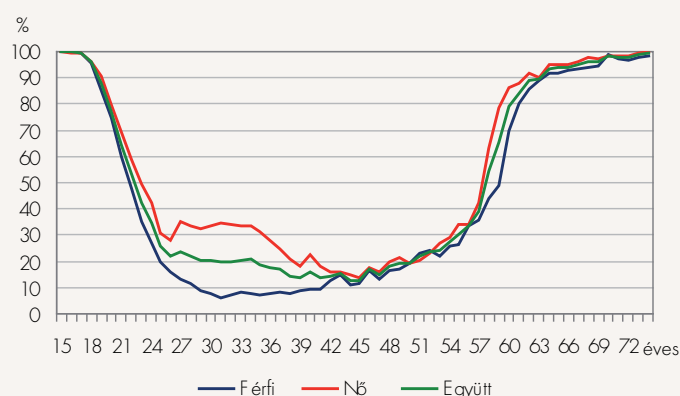
Bevezető

A munkaképes korú népesség minél nagyobb arányú munkaerő-piaci jelenléte gazdasági és szociális szempontból egyaránt kulcsfontosságúvá vált napjainkra. A KSH Munkaerő-felmérése a munkaerőpiac szereplőin túl a munkaerőpiacról kiszoruló – az ún. inaktívak – helyzetéről is folyamatosan gyűjt információkat. A rendszeresen rendelkezésre álló alapadatokból kiindulva felvázoljuk ennek a potenciális munkaerő-kínálatként létező, de a munkaerőpiacon meg nem jelenő 15–61 éves sokaságnak a legfőbb jellemzőit, munkaerő-piaci szándékait, illetve esélyeit, különös figyelmet szentelve az ún. egyéb inaktív csoport főbb jellemzőinek bemutatására. E csoport ugyanis társadalmilag elfogadott indok nélkül hiányzik a gazdaság rendelkezésére álló, dolgozó vagy munkát kereső népességből, továbbá semmiféle kimutatható jövedelemforrással nem rendelkezik, és nappali tagozatos tanulmányokat sem folytat.

1. Helyzetkép

A 15–61 éves magyar népesség gazdasági aktivitási szintje 2010-ben 65,1% volt. A korcsoporton belül a népességnek mindössze 57,8%-a (3719 ezer fő) tartozott a foglalkoztatottak közé, további 2721 ezer fő vagy önszántából, vagy kényszerűségből maradt, illetve került nem foglalkoztatott státusba. Az, hogy a vizsgált korcsoport 7,4%-a munkanélküli, 34,9%-a pedig inaktív volt, arra is utal, hogy a potenciális munkaerő-kínálatként számba vehető népesség jelentős részének nehézségekbe ütközik bekerülni a munka világába, illetve abban benmaradni. Esetükben az elhelyezkedési esélyeket az alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya, valamint az elértéktelenedett szakmai végzettség nagymértékben és hátrányosan befolyásolja. A munkanélküliek közel harmada (144 ezer fő), az inaktívak közel fele (982 ezer fő) legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezik. (A foglalkoztatottak körében a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya 11,3%). A középfokú végzettségű, szakképzettséggel rendelkezők 31,4%-a, a szakképesítéssel nem rendelkezőknek pedig mintegy 56,3%-a nem tud vagy nem akar jövedelemszerző tevékenységet folytatni (vagyis munkanélküli, illetve inaktív).

Az inaktívák arányának alakulása életkor és nemek szerint, 2010

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés, 2010.

Magyarországon a potenciális munkaerőpiac tartalékai, vagyis a 15–61 éves inaktívak többsége a társadalom jóváhagyásával, egyetértő támogatásával marad távol a gazdasági tevékenységektől. Létszámuk az egyes korosztályokban jelentősen különbözik, hiszen a nagyon heterogén összetételű sokaság esetében a munkaerőpiactól történő távolmaradás az életkor által erősen determinált.

A legnagyobb mértékű inaktivitás a 15–61 éves népességen belül a legfiatalabbak, illetve a legidősebbek korosztályait jellemzi. Az előbbieket főként a nappali (nagyon kis arányban a nem nappali) tagozatos tanulók közül kerülnek ki, az utóbbiak pedig elsősorban a nyugdíj valamilyen formájában részesülnek. Természetesen további fő kategóriák meghatározása szükséges a munkaerőpiacon meg nem jelenő népséget közös jellemzőinek a vizsgálatához.

Alapvető vizsgálati szempont a kimutatható, a ki nem mutatható, valamint a nem létező jövedelemforrás. A nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban, a gyermekgondozási ellátásban, a munkanélküli-ellátásban részesülőket az első csoportba soroljuk. Az inaktív tanulók egyértelműen a harmadik csoportba tartoznak. Létezik ugyanakkor a népességnek egy jelentős létszámú csoportja (az ún. egyéb inaktívak), akik konkrét indok nélkül maradnak távol a munkaerőpiactól, és megélhetési forrásuk nem ismeretes. Ez az évek óta jelentős létszámú ún. egyéb inaktív sokaság feltételezhetően nemcsak eltartottként él, hanem, ha módja van rá, rendszeresen vagy alkalmilag dolgozik is. Az is valószínű, hogy jelentős mértékben ebből a körből kerülnek ki a munkaerőpiactól valamilyen okból elhatárolódók (az állam újraelosztó politikájában nem bízó, az önálló nyugdíj-, egészség- és munkanélküli-biztosításra nem jogosult, vagy igényt nem tartó, a munkát terhelő adókat sokalló) személyek.

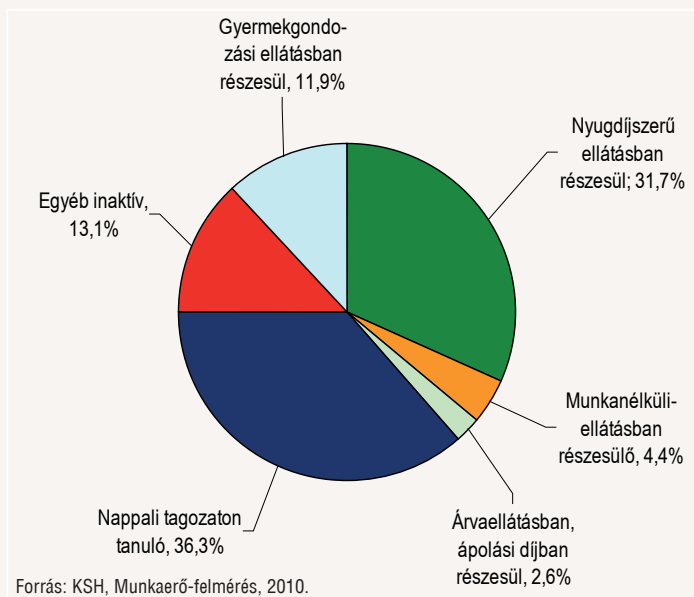
2010-ben a 15–61 éves népességből 2247 ezer fő (34,9%) nem jelent meg a munkaerőpiacon. Ebből 711 ezren öregségi, rokkantsági, illetve özvegyi nyugdíjban, 268 ezren a gyermekgondozási ellátás valamilyen formájában, 99 ezren pénzbeni, munkanélküliségi ellátásban, 60 ezren pedig

* Munkaerőpiactól távol maradó: inaktív (a foglalkoztatottakon és munkanélkülieken kívüli népesség).

árvaellátásban, továbbá ápolási díjban részesültek. Tehát kimutatható jövedelemforrással a 15–61 éves inaktív népesség 50,6%-a (1138 ezer fő) rendelkezett. Az 1109 ezer kimutatható jövedelemmel nem rendelkező többsége – 815 ezer fő – klasszikus eltartott, azaz nappali tagozatos tanuló volt, és a fennmaradó közel 295 ezer fő pedig ún. egyéb inaktívként maradt távol a munkaerőpiactól. Több mint egyötödük a 15–24 éves korcsoportba tartozó, részben nem nappali tagozaton tanuló diákok volt, míg közel 43 ezer fő a nők 55–61 éves korcsoportjából került ki.

A 15–61 éves inaktív népesség főbb csoportjai, 2010

2. ábra

2. Fő inaktivitási kategóriák

2.1 A tanulók

A 15–61 éves inaktívok legnépesebb csoportját a nappali tagozaton tanulók jelentik. 2010-ben mintegy 815 ezer tanulót regisztráltak, vagyis minden harmadik ehhez a korcsoportba tartozó inaktív személy nappali tagozatos tanulmányai miatt nem jelent meg a munkaerőpiacon.

A nappali tagozaton tanulók mellett az egyéb inaktívok között 17–18 ezer fő volt azoknak a száma, akik nem nappali tagozaton tanultak.

2.2 A nyugdíjasok

A 15–61 éves inaktívok második legnagyobb csoportját a saját jogú nyugdíjasok alkotják (706 ezer fő). 2010-ben a korcsoport 12,1%-a öregségi nyugdíjban és 19,3%-a rokkantsági nyugdíjban részesült. Öregségi nyugdíjra a vizsgált korosztályból 105 ezer férfi és 167 ezer nő, míg rokkantsági nyugdíjra 208 ezer férfi, illetve 226 ezer nő volt jogosult. Az inaktívok egy további, létszámukat tekintve viszonylag nagyon kis csoportja – alig (5 ezer fő) – hozzátartozóként kapott nyugdíjszerű ellátást.

2.3 A gyermekgondozási ellátást igénybe vevők

2010-ben a gyermekgondozási ellátás valamelyik formájának igénybevétele miatt a 15–61 évesek közül 268 ezer fő volt inaktív. Ez a 15–61 éves inaktív népesség 11,9%-át jelentette.

2.4 A munkanélküli-ellátásban részesülő inaktívok

2010-ben az inaktívok közül 99 ezer fő kapott munkanélküli-sége miatt járadékot, vagy segílyt. Ők azok, akik általában az ILO-besorolás aktív munkakeresés kritériumát nem teljesítik, jöllehet az eddig vizsgált csoportok közül ők állnak legközelebb a munkaerőpiachoz. (Többségükről joggal feltételezhető, hogy munkanélküliként kapott ellátásukat bármikor munkavégzéshez kapcsolódó jövedelemre cserélnék.)

2.5 Az árvaellátásban, ápolási díjban részesülők

2010-ben mintegy 21 ezer fő (túlnyomó többségében 25 év alatti fiatal) részesült árvaellátásban. Őket – vélhetően tanulmányaik mellett – valamelyik szülő elhalálása révén illette meg az árvaellátás. További 39 ezer 25–61 éves inaktív személy tartós gondozásra szoruló hozzátartozója otthoni ápolása miatt volt jogosult ápolási díjra.

2.6 Az egyéb inaktívok

Az előzőekben azokat vettük számba, akik a társadalom egyetértésével, sőt támogatásával maradtak távol a munkaerőpiactól, családjuk és a társadalom eltartottjaként éltek. Ugyanakkor a 15–61 évesek közel 4,6%-a társadalmilag elfogadott indok nélkül hiányzik a gazdaság rendelkezésére álló, dolgozó, vagy munkát kereső népességéből.

3. Az egyéb inaktívok társadalmi-gazdasági jellemzői

3.6.1 Korcsoportos jellemzők

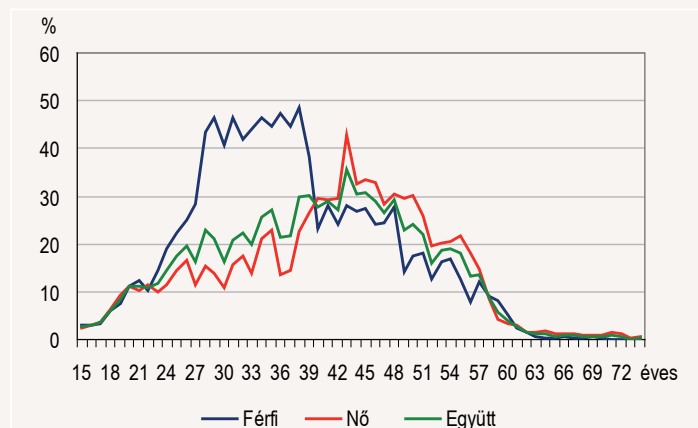
A munkaerő-felmérés 2010-ben összességében mintegy 295 ezer olyan 15–61 éves ún. egyéb inaktívot vett számba, akik semmilyen kimutatható jövedelemforrással nem rendelkeztek, és nappali tagozatos tanulmányokat sem folytattak. Közel egynegyed részük, 66 ezer fő a 15–24 éves korosztályból került ki, – részben nem nappali tagozaton tanuló diákok minőségében. Többségük azonban vélhetően tanulmányaik megszakítása vagy jobb esetben a továbbtanulásra való felkészülés miatt volt távol a munkaerőpiactól. A 15–61 éves egyéb inaktívok közel 2/3-a (csaknem 200 ezer fő) a legjobb munkavállalási korú 25–54 évesek közé tartozott. Esetükben a két legfőbb inaktivitási ok közül a tanulás már nem, a nyugdíj pedig még nem indokolta a munkaerőpiactól való távolmaradást. Valószínű, hogy a munkaerőpiactól valamilyen okból elhatárolódók, az adózást, járulékfizetést elkerülni szándékozókat, a bejelentetlen munkákat – a legkülönbözőbb javítószolgáltatást, a kerti munkát, a háztartásokban takarítást, a gyermekfelügyeletet, a kis szervezetekben alkalmi kisegítő munkát, a kisgazdaságokban napszámos munkát – végző személyek jelentős részben közülük kerülnek ki.

Az egyéb inaktívok 14,5%-a az idősödő 55–61 évesek közé tartozott. Ez a viszonylag alacsony arány nem meglepő, hiszen a korcsoportba tartozó inaktívok többségére a nyugellátások különböző formáinak igénybevétele jellemző.

A 15–61 éves ún. egyéb inaktív sokaságot összességében a női dominancia (58,3%) jellemezte. A 15–24 éves korcsoportban a két nem még kiegyensúlyozottan volt jelen, mintegy 32–33 ezer fő tartozott ebbe a csoportba. A 25–61 évesek körében azonban már másfélszerese volt az egyéb inaktív nők száma a férfiakénak.

Az egyéb inaktívok aránya az összes inaktívon belül, életkor szerint, 2010

3. ábra

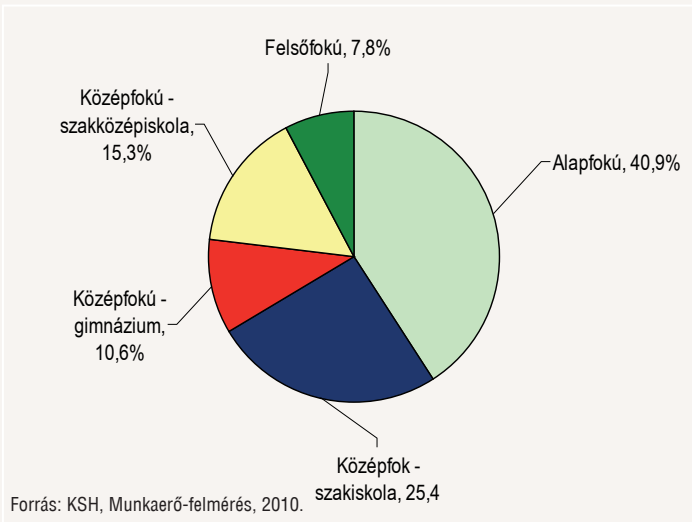
Az inaktív nők esetében a 40–49 évesek között vannak legnagyobb arányban (31,5%) azok, akik „különösebb indok nélkül” vannak távol a munkaerőpiactól. Ez teljesen érthető, hiszen a fiatalabb korcsoportokban az eltartottakra a tanulás a jellemző tevékenység, azt követően a gyermekgondozási ellátások biztosítanak megélhetési forrást, az idősebb korcsoportokban pedig a nyugellátások különböző formái. Az inaktív férfiak korcsoportjait vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a 30–39 évesek körében a legmagasabb (44,3%) az egyéb inaktívak aránya. Feltételezhető, hogy a tanulmányok befejezését követően, megfelelő munkatapasztalat hiányában, esetleg nem megfelelő végzettség birtokában az elhelyezkedés – általában csak átmenetileg – nehézségekbe ütközik. Míg azonban a hasonló korú nők számára a gyermekgondozási ellátások különböző formáinak igénybevétele legalizálja a munkaerőpiactól való távolmaradást, és kisebb-nagyobb arányban jövedelmet biztosít, addig férfiaknak nincs vagy nem ismeretes a megélhetési forrásuk.

3.6.2 A legmagasabb iskolai végzettség

A gazdasági aktivitás, inaktivitás erősen polarizálódik az iskolai végzettség szerint. A legrosszabb munkaerő-piaci esélye az alacsony iskolai végzettségűeknek van. 2010-ben az e csoportba tartozó 15–61 évesek alig több mint egynegyede tudott foglalkoztatottként elhelyezkedni, közel 63,5%-uk pedig inaktív státusba kényszerült. A munkaerőpiac elsősorban a szakmai végzettséget preferálja. A középfokú végzettségűek körében a szakképesítéssel rendelkezőknek kevesebb mint az egynegyede volt távol 2010-ben a munkaerőpiactól, miközben a gimnáziumi érettségivel rendelkezők közül minden második személy. A 15–61 éves diplomával rendelkezőknek mindössze 15,4%-a volt inaktív, ezen belül 76%-uk valamiféle társadalmi juttatásban részesült, 13,5%-uk megélhetési forrása azonban ismeretlen.

4. ábra

A 15–61 éves egyéb inaktívak legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2010

Az egyéb inaktívak között a kedvezőtlen munkaerő-piaci pozíciójú, legfeljebb alacsony végzettségűek hányada jóval magasabb az e csoport népességén belüli arányánál.

3.6.3 Településtípusok szerinti jellemzők

Az egyéb inaktívak erősen túlréprezentáltak voltak a községekben élők körében, és alulréprezentáltak a fővárosban, illetve a városokban összességében. A 15–61 éves népességnek csupán egyharmada élt kistelepüléseken, falvakban, községekben 2010-ben, az egyéb inaktívak esetében ez az arány már 7,7 százalékponttal magasabb volt. Ez egyébként egyértel-

műen utal a településtípus – mint munkaerő-piaci részvételt befolyásoló tényező – meghatározó szerepére.

3.6.4 Régiós jellemzők

Az inaktivitás – mint a munkaerő-piaci jelenlét, a foglalkoztatás és a munkanélküliség „teljes” hiánya – jól mutatja a területi sajátosságokat. Észak-Magyarországon (51,0%) és az Észak-Alföldön (51,4%) volt a legalacsonyabb a foglalkoztatás és legmagasabb a munkanélküliek népességen belüli aránya (9,9%, illetve 8,8%). 2010-ben, ugyancsak e régiókban a legmagasabb az inaktivitás (39,1%, illetve 39,8%) is. Az inaktívakon belül az egyéb inaktívak aránya Közép-Magyarországon, illetve Közép-Dunántúlon (1,7, valamint 1,2 százalékponttal) meghaladta a 13,1%-os országos átlagot, miközben az Észak-Alföldön 1,7, a Dél-Alföldön pedig 2,3 százalékponttal alatta maradt.

A munkaerőpiacról önszántukból vagy kényszerűségből kiszoruló többsége keresett megélhetést biztosító legális jövedelemforrást. A saját jogú nyugdíjazás – mint az inaktivitás egyik fő magyarító tényezője – a Dél-Dunántúlt (34,7%) és a Dél-Alföldet (34,4%) jellemezte leginkább mind a férfiak, mind pedig a nők esetében. A munkanélküli-ellátást, a szociális segélyt igénybe vevők – munkalehetőség után azonban nem érdeklődők – az inaktívakon belül legnagyobb arányban a legkedvezőtlenebb munkaerő-piaci helyzetű Észak-Magyarországon (8,6%), illetve az Észak-Alföldön (7,8%) fordultak elő.

3.6.5 A családi állás

A 15–61 éves inaktív népesség 41,5%-a gyermekként élt a szülői háztartásban. Több mint 4/5 részük olyan nappali tagozatos tanuló volt, akinek eltartásáról családja gondoskodott, s csupán 9,7% részesült társadalmi juttatásban (árvaellátásban, rokkantsági nyugdíjban stb.). A gyermek státusú inaktívak fennmaradó 9,5%-a ún. egyéb inaktívként élt – gyakran a munkavégzéshez kapcsolódó jövedelem hiánya miatt még 25 éven felüli életkorban is – szüleivel közös háztartásban.

3.6.6 A munkavállalási szándék

2010-ben a 15–61 éves inaktív népesség 14,9%-a, mintegy 335 ezer fő (férfiak 16,2%-a, nők 14,0%-a) nyilatkozott úgy, hogy szeretne rendszeres, fizetett munkát, vagyis ha lehetősége volna rá, szívesen dolgozna. Ezen belül az ún. passzív munkanélküli¹-kategóriába 115 ezer fő tartozott. A 2247 ezer inaktív többsége, 1911 ezer fő azonban nem kívánt dolgozni, ennek következtében nem is tett semmiféle lépést munkaerő-piaci (re) integrációjáért.

Az egyéb inaktívak közel fele (43,2%) szeretne rendszeres, fizetett munkát. Közülük a férfiak 50,3%-a, a nőknek pedig 38,1%-a dolgozna, ha lenne rá lehetősége. Az egyéb inaktívakon belül a korszála két végén levők kívánnak a legkevésbé munkát vállalni. A 15–24 éves egyéb inaktívak esetében 10 fő közül 3, az 55–61 éves idősebbek esetében legfeljebb 4 kívánt dolgozni 2010-ben. A dolgozni szándékozó, egyéb inaktív fiatalok hányada az életkor előrehaladásával azonban emelkedik, miközben az idősek alacsony munkavállalási szándéka az elhelyezkedési lehetőségek, illetve esélyek reális felmérésén alapul.

Ezutóbbi okból nem kívántak dolgozni a legfeljebb alacsony végzettségűek, illetve a szakképesítéssel nem rendelkező gimnáziumban érettségi bizonyítványt szerettek. Előbbiek közül arányuk az egyéb inaktívak körében 86,3%-os, utóbbiak közül 91,1%-os.

A munkavállalási szándék településtípus szerint jelentősen eltér. A kistelepüléseken, falvakban, községekben élő egyéb inaktív népesség fele (50,2%) szívesen dolgozott volna 2010-ben, ha lett volna rá lehetősége, a városokban és a Budapesten élők munkavállalási hajlandósága ugyanakkor ennél 11, illetve 15 százalékponttal alacsonyabb volt. Azokban a régiókban, ahol kevés a munkalehetőség, alacsony a munkaerő-piaci részvétel, az egyéb inaktívak az országos átlagot jóval meghaladó arányban szeretnének

¹Passzív munkanélküliek azok az inaktívak, akik szeretnének ugyan munkát, de – kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket – meg sem kísérik az álláskeresést.

dolgozni (Dél-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon az egyéb inaktív férfiak 61,1, illetve 56,4%-a, míg a nőknek 49,4, valamint 46,8%-a szerezte rendszeres, fizetett munkát). Ennek hátterében a személyes okokon túl családi okok is meghúzódnak. Feltételezhető ugyanis, hogy ezeken a területeken a család az eltartó szerepet kevésbé tudja felvállalni.

Az egyéb inaktívok a kedvező munkaerő-piaci mutatókkal rendelkező Nyugat-Dunántúlon kívántak a legkevésbé dolgozni. A férfiaknak 40,8%-a, a nőknek 29,4%-a számolt be munkavállalási szándékáról ebben a régióban.

3.6.7 A munkakeresés

A jövedelemszerző tevékenység iránti motiváltság szoros összefüggésben van a munkakereséssel. Az egyéb inaktívok 30%-a azért nem keresett munkát, mert úgy véli, hogy gyenge munkaerő-piaci pozíciója miatt úgy sem találna. Családi kötıtségek miatt 14,0%-uk, oktatásban, képzésben való részvétel miatt 12,4%-uk, megromlott egészségi állapot miatt pedig 10,6%-uk nem keresett munkát 2010-ben. A férfiak körében a legjellemzőbb ok a feleslegesnek vélt munkakeresés volt (35,2%), míg az egyéb inaktív nők közül minden ötödik (22,0%) gyermeke felügyeletének megoldatlansága, továbbá egyéb családi kötıtségek miatt tartotta hiábavalónak a munkakeresést.

3.6.8 A korábbi munkatapasztalat

Az egyéb inaktívok csoportjába tartozó férfiak 36,1%-a, a nők 31,5%-a még soha nem dolgozott. Az, hogy a 15–24 éves fiatalok 88,1%-a semmiféle munkatapasztalattal nem rendelkezett, egyáltalán nem meglepő, hiszen ebben a korcsoportban a jellemző tevékenység a tanulás, a tanulás melletti munkavégzés pedig nem igazán gyakori. Figyelemre méltó és megdöbbentő, hogy a 25–54 éves egyéb inaktívok körében sem általános a korábbi munkatapasztalat. 1/5-ük (mintegy 38 ezer fő) számolt be ugyanis arról, hogy még soha nem volt rendszeres jövedelmet biztosító munkája. Többségük a korcsoporton belül a fiatalabb kohorszokhoz tartozott, s az életkor előrehaladtával számuk és arányuk egyaránt csökken. A jelenség mindenesetre az oktatásban eltöltött idő kitolódását, és a minél későbbi életkorban történő munkaerőpiacra lépést mutatja.

3.6.9 A munkahely megszűnésének oka

Az egyéb inaktív férfiak közel 36,7%-a állása megszűnése miatt került ki a munkaerőpiacról, további 3,4% saját maga mondott fel munkáltatójának. A harmadik legfontosabb okként a megkérdezett férfiak a szezonális, időszakos munka befejeződését jelölték meg, 4,5%-os arányban. Az egyéb inaktív nők esetében is a munkahely megszűnése volt az inaktívvá válás legfőbb oka (32,8%), második helyen, 15,5%-os arányban pedig a családi kötıtségeket jelölték meg. További 3,2% maga mondott fel munkáltatójának, 2,6% pedig időszakos, szezonális munkájának befejeződése miatt volt kénytelen abbahagyni jövedelemszerző tevékenységét.

3.6.10 Egy évvel korábbi tevékenység

A megkérdezettek önbesorolása szerint az egyéb inaktív férfiak 45,7%-a egy évvel korábban is munkanélküli volt. A második legnépesebb csoportba azok tartoztak (17,4%), akik egy évvel korábbi tevékenységüként a tanulást jelölték meg. Mindössze 12,7% volt azok aránya, akik jövedelemszerző tevékenységet folytattak. Az egyéb inaktív nők 28,8%-a volt munkanélküli egy évvel korábban, a második legnépesebb csoportot pedig a háztartásukról, családjukról gondoskodók képezték (26,7%). Önbesorolásuk szerint egy évvel korábban mindössze 7,1%-uk dolgozott.

3.6.11 A háztartás jellemzői

Az egyéb inaktívok jellemzőinek feltérképezéséhez a családi háttér vizsgálata elengedhetetlenül szükséges, hiszen ők azok, akik a munkaerőpiacon sem munkavállalóként, sem aktív munkakeresőként nem jelennek meg, illetve a társadalom szociális ellátórendszerének sem kedvezményezettjei, tehát önálló, legális jövedelemmel nem rendelkeznek. Mivel nappali tagozaton sem tanulnak, automatikusan tipikus eltartottnak sem tekinthetjük őket.

Az egyéb inaktívok nem saját jogon, de létező – rendszeresen rendelkezésre álló, bár gyakran nem túl magas összegű – megélhetési forrásáról a családjukban, háztartásukban élők gazdasági aktivitásának vizsgálataival nyerhetünk információkat. A családi háttér ugyanis nagymértékben meghatározza – gyakran „kikényszeríti” – a munkaerő-piaci motiváltságot, mely megélhetési forrás hiányában a rendszeres vagy alkalmi, legálisnak azonban nem tekinthető munkavégzést jelenti.

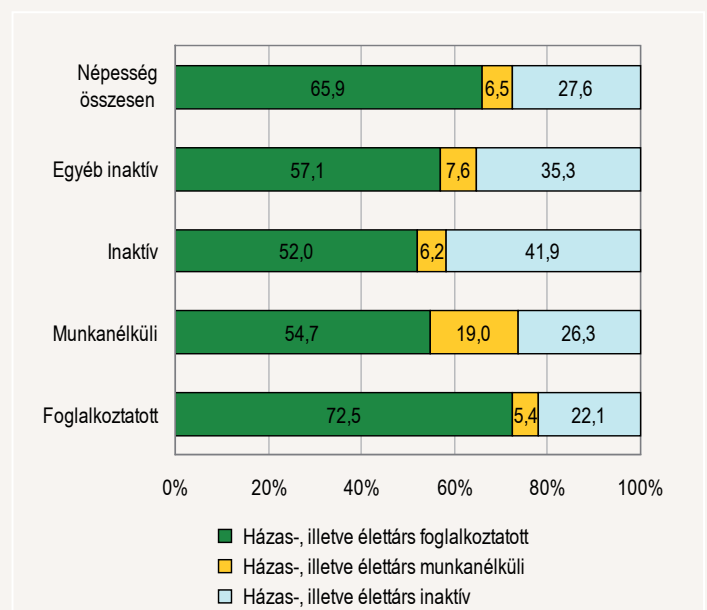
2010-ben az inaktívok közel kétharmada olyan háztartásban élt, ahol legalább egy főnek volt rendszeres jövedelme. Ezen belül a nappali tagozaton tanuló inaktívok háztartását – elsősorban a szülők foglalkoztatott státusa miatt – 19,1 százalékponttal, a gyermekgondozási ellátásban részesülőkét – a házast, illetve élettárs kedvező foglalkozási helyzete miatt – 12,1 százalékponttal magasabb érték jellemezte. Az egyéb inaktívok a teljes inaktív sokasághoz viszonyítva hasonló arányban éltek foglalkoztatott státusú (egyéb inaktív: 62,3%, valamint inaktív: 65,9%), illetve nem foglalkoztatott státusú háztartásban. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a saját jogú nyugdíjban részesülők 54,6%-ának, a munkanélküli-ellátásra jogosult inaktívok 59,1%-ának a háztartásában egyetlen foglalkoztatott személy sem volt.

Az inaktívok több mint felének (52,0%) házast, illetve élettársa foglalkoztatott volt 2010-ben. A gyedben, gyeben, gyetben részesülők 82,1%-a számára a házast, valamint az élettárs foglalkoztatásból származó jövedelme jelentett – a nem túl magas összegű szociális ellátáson kívül – biztos megélhetési forrást. A házast, illetve az élettársi kapcsolatban élő nyugdíjasok 59,2%-a – többnyire ugyancsak nyugdíjjogosultságot szerzett – inaktív párjával élt együtt.

Az egyéb inaktívok 57,1%-nak az ellátásáról – önálló jövedelem hiányában – a foglalkoztatott házast, illetve élettárs gondoskodott. Közülük 7,6%-uknak munkanélküli-ellátásból, a fennmaradó 35,3%-nak pedig az ugyancsak inaktív házast, valamint élettárs – szerencsésebb esetben létező – szociális juttatásaiból kellett megélnie. Az utóbb említett csoport esetében ugyanis csak minden ötödik házast, illetve élettárs (20,6%) részesült a gyermekgondozási ellátások valamelyik formájában és 3,4% kapott nyugdíjat.

Az inaktívok 4,9%-a egyedülálló, 60,8%-a gyermektelen, 34,3%-a pedig gyermekes háztartásban él. Az egyéb inaktívok megfelelő arányai nagyon hasonlóak: 3,7%; 60,6%; illetve 35,7%.

5. ábra
A 15–61 éves népesség gazdasági aktivitás és a házast, illetve az élettárs gazdasági aktivitása szerint, 2010

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés, 2010.

A családi háttér – mint korábban említettük – nagymértékben befolyásolja a munkaerő-piaci motiváltságot. A Nyugat-Dunántúlon volt a legalacsonyabb az egyéb inaktív munkavállalási hajlandósága, ugyanis 70,2%-uk olyan háztartásban élt, ahol volt foglalkoztatott a háztartásban. Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön ugyanakkor az egyéb inaktívoknak csak 58,1, illetve 60,1%-a élt olyan háztartásban, ahol volt foglalkoztatott. Nem meglepő tehát, hogy leginkább az utóbbi régiókban élő egyéb inaktívok jelezték, hogy szívesen dolgoznának, ha lenne rá lehetőségük. Az egyéb inaktívok 27,4%-a „iskolázatlan” háztartásban él, a háztartásnak nincs egyetlen olyan tagja sem, akinek legalább alapfokú (befejezett) végzettsége lenne. 29,5%-uk háztartásában vannak az általános iskola 8 osztályát elvégzettek, 28,8% háztartásában van középiskolát, 7,7%-ában pedig főiskolát, egyetemet végzettek. A fennmaradó 6,6%-uk értelmiségi háztartásban él, vagyis minden felnőttkorú tagja diplomával rendelkezik. Az egyéb inaktívok több mint fele (56,9%) tehát olyan háztartásban él, ahol a legmagasabb iskolai végzettség legfeljebb alapfokú. A társadalmi és a munkaerő-piaci szempontból kedvezőtlen helyzetűek esetében, ahová a munkanélkülieken kívül ennek a csoportnak egy része is tartozik, a hátrányok – a családok súlyos anyagi kényszerei és kulturális korlátai – a szűkös anyagi körülmények és megélhetési lehetőségek következtében átörökítődnék, újratermelődnék. Elsősorban azért, mert a gyermekek ezekben az alkalmi és rendszertelen munkákból és segélyekből élő családokban nőnek fel és „szocializálódnak”. Nem, vagy csak nagyon ritkán látják a

tanulással elérhető felemelkedés perspektíváját, megszerzett munkatapasztalataik pedig legtöbbször ezeknek a rendszertelen, alkalmi és képzettséget nem igénylő munkáknak a tapasztalatai.

4. Összefoglalás

A 15–61 éves inaktívok döntő többsége (86,9%) indokoltan maradt távol 2010-ben a munkaerőpiactól. Távolmaradásukat – személyes okokon túl – sokféle egyéb tényező kényszerítette ki. Például a globális válság következtében tovább romló munkaerő-piaci pozíció, a túl fiatal- vagy túl idősek vélt kor, a lakóhely távolsága a foglalkozást kínáló településektől, az ingázás nehézsége és költsége, a háztáji kisgazdaság feladásának kockázata, a gyermekfelügyelet hiánya stb. A gazdaság működése szempontjából azonban kedvezőtlen, hogy – a tanulókat figyelmen kívül hagyva – 2010-ben a 15–61 évesek közül mintegy 1 millió 432 ezren tartósan vagy átmenetileg, indokoltan vagy indokolatlanul távol maradtak a munkaerőpiactól.

A munkaképes korú inaktívok sokasága nem feltétlenül szeretne be- vagy visszakerülni a munkaerőpiacra. A megfelelő szintű szociális ellátórendszer fenntartásához azonban – részben az öregedési folyamat következtében keletkező várható nehézségek miatt – elengedhetetlen a munkaerőpiactól indokolatlanul, de még az indokkal távollévők bizonyos csoportjainak is minél nagyobb arányú (re)integrációja.

További információk, adatok (linkek):

[Módszertan](#)
[Táblázatok](#)

Elérhetőségek

Rita.Varadi@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6468

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu